

Հայաստանում հանքարդյունաբերության ոլորտում աշխատանքային պայմաններն ու աշխատանքային անվտանգությունը

Քաղաքականության ամփոփագիր

Խնդրի դրվածքը

Հանքարդյունաբերության ոլորտում աշխատողների առողջության և անվտանգության խնդիրները ՀՀ-ում բավարար կարգավորված չեն և պրակտիկայում հանգեցնում են աշխատողների՝ առողջ և անվտանգ աշխատանքային պայմանների իրավունքի խախտմանը: ՀՀ-ն մինչ օրս չի մշակել ու չի ընդունել աշխատանքային միջավայրի, աշխատանքի անվտանգության և առողջության պահպանմանն ուղղված **ազգային քաղաքականություն: Տեսչական մարմնի** գործունեությունն ունի օրենսդրական և ինստիտուցիոնալ խնդիրներ: **Արհմիությունները** չունեն բավարար օրենսդրական մեխանիզմներ և ձևավորված կառուցակարգեր՝ աշխատանքի պայմանների և աշխատանքի անվտանգության հարցերի նկատմամբ գործատուների ուշադրությունը սևեռելու և դրանց լուծումներ տալու համար: ՀՀ-ում չի գործում հանքարդյունաբերող կազմակերպությունների աշխատակիցների **առողջության պարտադիր ապահովագրության** համակարգ:

Հիմնական օրենսդրական և ինստիտուցիոնալ խնդիրները և բացերը

Ուսումնասիրելով գործող օրենսդրական կարգավորումներն ու ՀՀ ինստիտուցիոնալ առանձնահատկությունները, ինչպես նաև մինչ օրս կատարված ուսումնասիրությունները՝ ցանկանում ենք առանձնացնել այն օրենսդրական և ինստիտուցիոնալ խնդիրներն ու բացերը, որոնք առավել հրատապ արձագանքի կարիք ունեն այսօր:

- i. ՀՀ-ն մինչ օրս չի մշակել ու չի ընդունել աշխատանքային միջավայրի, աշխատանքի անվտանգության և առողջության պահպանմանն ուղղված **ազգային քաղաքականություն:** Առկա չէ մասնագիտական առողջության և աշխատանքային անվտանգության պահպանման ռազմավարություն: ՀՀ օրենսդրական կարգավորումները սահմանափակում են աշխատողի առողջության և անվտանգության ռիսկերի կառավարմանն ուղղված գործատուի պարտավորությունները աշխատողներին վճարվող ամսական հավելավճարներով և աշխատաժամանակի կրճատմամբ և **չեն ներառում ռիսկի նվազեցումն ու վերացումը որպես քաղաքականության և օրենսդրության կարգավորման մաս:**
- ii. **Տեսչական մարմնի** գործունեությունն ունի օրենսդրական և ինստիտուցիոնալ խնդիրներ: Տեսչական մարմնի կողմից իրականացվող վերահսկողության, մասնավորապես ստուգումների գործիքակազմը չի ներառում աշխատողների հետ առանձնագրույցները, վերջիններիս հետ թիրախային խմբերով քննարկումներ անցկացնելը, նրանց պատրաստվածության ստուգումը և այլ անհրաժեշտ մեթոդներ՝ աշխատանքի անվտանգության հետ կապված իրական խնդիրները վեր հանելու համար:
- iii. **Արհմիությունները** չունեն բավարար օրենսդրական մեխանիզմներ և ձևավորված կառուցակարգեր՝ աշխատանքի պայմանների և աշխատանքի անվտանգության հարցերի նկատմամբ գործատուների ուշադրությունը սևեռելու և դրանց լուծումներ տալու համար:
- iv. ՀՀ-ում չի գործում հանքարդյունաբերող կազմակերպությունների աշխատակիցների **առողջության պարտադիր ապահովագրության** համակարգը, մինչդեռ նման պահանջը կարող է լիովին արդարացված լինել՝ հաշվի առնելով այն, որ նրանք խոշոր շահույթ ստացող գործատուներ են: Թեև աշխատակիցների կյանքի և առողջության պարտադիր ապահովագրության իրավական հիմքերը դրված են վերևում ներկայացված «Տեխնիկական անվտանգության ապահովման պետական կարգավորման մասին» ՀՀ օրենքի 20-րդ հոդվածով, սակայն Կառավարության կողմից դեռևս հաստատված չէ համակարգի՝ ուժի մեջ մտնելու համար անհրաժեշտ

առանձնապես վտանգավոր արտադրական օբյեկտների ցանկը, որը պետք է ներառի նաև հանքարդյունաբերող կազմակերպությունները:

Քաղաքականության մշակման նախնական առաջարկներ

Առկա իրավիճակի բարելավման նպատակով, հաշվի առնելով նաև միջազգային ստանդարտներն ու լավագույն փորձը, ներկայացնում ենք հետևյալ հրատապ, կարճաժամկետ և երկարաժամկետ առաջարկները:

Հրատապ առաջարկներ

- ✓ Իրականացնել հանքարդյունաբերության ոլորտում աշխատանքային պայմանների և աշխատանքի անվտանգության հետ կապված լայնածավալ հետազոտություն՝ վեր հանելով օրենսդրական, ինստիտուցիոնալ և պրակտիկ մակարդակում առկա բոլոր բացերն ու խնդիրները:
- ✓ Վավերացնել Աշխատանքի անվտանգության և առողջության մասին C155 կոնվենցիան:
- ✓ Իրականացնել աշխատողների հետ լայնածավալ իրազեկման աշխատանքներ՝ աշխատանքի անվտանգության խնդիրների վերաբերյալ:
- ✓ Վեր հանել Տեսչական մարմնի գործունեության նյութական և պոտենցիալ կոռուպցիոն ռիսկերը և դրանց կանխարգելման լավագույն տարբերակները:
- ✓ Հաստատել պարտադիր ապահովագրման ենթակա առանձնապես վտանգավոր արտադրական օբյեկտների ցանկը՝ ներառելով բոլոր հանքարդյունաբերող օբյեկտները:

Կարճաժամկետ առաջարկներ

- ✓ Ընդունել մասնագիտական առողջության և աշխատանքային անվտանգության պահպանման ազգային քաղաքականություն, որի կենտրոնական նպատակը կլինի աշխատանքի վտանգների ռիսկերի նվազեցումը և վնասակարության կանխարգելումը, և այն միջազգային ստանդարտներին համապատասխան կստեղծի համակարգման արդյունավետ մեխանիզմ:
- ✓ Ընդլայնել Տեսչական մարմնի գործիքակազմը՝ ներառելով նաև աշխատողների հետ առանձնազրույցները, վերջիններիս հետ թիրախային խմբերով քննարկումներ անցկացնելը, նրանց պատրաստվածության ստուգումը, ինչպես նաև բարելավել տնտեսվարող սուբյեկտներին պատասխանատվության ենթարկելու մեխանիզմներն ու դեպքերը: Ավելացնել Տեսչական մարմնի աշխատակիցների թիվը:
- ✓ Ներդնել հանքարդյունաբերության ոլորտում աշխատողների առողջության պարտադիր ապահովագրության համակարգ:

Միջազգային լավագույն փորձը

Աշխատողների անվտանգության ապահովման տեսանկյունից ամենաառաջադեմներից է համարվում **Չիլիի օրենսդրությունը**: Այն երաշխավորում է աշխատողների անվճար բժշկական օգնության իրավունքը աշխատավայրում գրանցված վթարի կամ հիվանդության պարագայում: Օրենքը նաև ստեղծում է ապահովագրական համակարգ՝ նշված դրույթը իրականացնելու համար: Ավելին, այն պահանջում է, որ 25 և ավելի աշխատող ունեցող ընկերությունները ստեղծեն հիգիենայի և անվտանգության գործընկերային հանձնաժողովներ: Բարձր չափորոշիչներ են սահմանված աշխատավայրի հիմնական առողջապահական կարգավորումների համար, որոնցից շատերը համապատասխանում են նաև հանքարդյունաբերության ոլորտին, օրինակ՝ հանքավայրի տարածքում արտակարգ պատահարներին արձագանքող թիմի առկայությունը, իսկ 50-ից ավելի աշխատողներ ունեցող ծրագրերի դեպքում՝ տեղում առողջապահական կլինիկա ունենալը: